

Submission: 29.06.2019
Acceptance: 31.07.2019

İnsanlar Yaşadıkça

Sait Yılmaz¹

İnsanlar Yaşadıkça

Öz

Dünya değişir ama insanlar değişmez, bu yüzden açgözlülük ve bencilik hiç bitmez. Korkuyorsunuz ve en cesur işleri yaparken bile aslında hep kaçıyorsunuz. Dünyada bütün olaylar, açlık ve aşk tarafından yönetilir. Kadın-erkek ilişkilerini çözemediniz. İnsanlığın, bunaltı ve can sıkıntısından oluşan iki uç arasında sonsuza kadar mekik dokumaktadır. Toplumsal açıdan yan yana duran iki ayrı dünya var. Birinde iktidar savaşı hemen hiç değişmeden sürüyor. Diğerinde ise beklenti saygı görmektir. Dünya, nereye gittiklerini bilenlere aittir. İnsanlar, dünyaya sonsuz olasılıklar içeren bir yer olarak bakmayı hala öğrenememiştir. Keşifler çağının henüz daha en başındayız. Önümüzde hala keşfedilmeyi bekleyen muazzam bir sevgi menüsü var. Modern dürtüler insanları daha geniş bir yaratıcılığa çağırıyor. Bu makalede, insanın tarihini yani yaşadıkça değişmez yazgımızı ele alacağız.

Anahtar Sözcükler: İnsan, Kadın, Erkek, Sevgi, Toplum

From Here to Eternity

Abstract

The world may change but human beings not, for that reason greediness and egoism never ends. You fear and run even while acting courageously. Famine and love manages all the events in the world. You can't handle with male-female relations. Humanity is in a cycle between distress and boredom forever. There are two world from the point of society. At the first there is ongoing power competition. The other expects more respect from society. The world belongs to who knows where he/she goes. The man couldn't learn that the world is a place to ensure never-ending possibilities. We are already at the dawn of discovery age. There is a great menu of love to explore ahead. Modern incentives call the people to creativity. In that article, we will investigate the eternal fate of humanity.

Keywords: Human, Female, Male, Love, Society

*Kendi hayatını gerçekten yazabilirsen,
sonuna da sen karar verirsin.*

Viking Atasözü

1. Giriş

Hayatınız bir hiçten ibaret, halbuki başka türlü olabilirdi. İnsanlık tarihi boyunca pek çok insanın başına geldiği gibi; ailesiyle başa çıkamamış, kendini işine vermiş birisiniz. Hayatınız “iş” denilen, başkalarının hayatını kolaylaştırmak ve kazancını artırmakla geçiyor.

Küçük dünyanın dışında size elini uzatacak bir akıl hocasıyla karşılaşmadınız. Diplomasız, belgesiz ya da size bir kapı aralayacak bir şeyiniz olmadan öylece kalakaldınız. Erken evlendiniz, yeni bir hayat için bırakıp gitmeye hiçbir zaman cesaret edemediniz.

Hiçbir zaman bağımsız bir insan gibi yaşayamadınız, sesinize kulak verilmedi. Başkalarının mülkü gibi yaşadınız ve hayatı hiç olan modern bir kölesiniz; kudretsiz ve köşeye sıkıştırılmış. Yaşamınızda doğru insanları ve doğru şartları bir araya getiremediniz.

Bütün hayatınız çocuklarınızı okutmak ve bir ev sahibi olabilmek için geçti. Şimdi çocuklarınız işsiz ve bu yüzden emekli olamıyorsunuz. Hastalıklar da yanınıza yapıştı. Yaşadığınız tüm tecrübe ve hayal kırıklıklarının sonunda “hayat zaten böyle bir şeydir” diye düşünüp “hayatım bitti” diyorsunuz.

¹ Professor. Istanbul Esenyurt University, Department of Political Science and International Relations, Istanbul/TURKEY. saityilmaz@esenyurt.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7443-1856>

Kızların kız-kıza gezdiği bir dünyadan geliyorsunuz. Kendi hikâyenizin sıradan olmasına göz yumuyorsunuz. Hayatta tek bir ilişki (evlilik) türü ile yetinmek zorunda kaldınız. Bir müzeyi bekleyen sessiz bir fare gibi yaşadınız, kaderinize hapsoldünüz.

Kültürsüzünüz, konuşmayı beceremiyorsunuz. Yapmak istediğiniz hiçbir şey yok. Kapatıldığımız kafesten çıkmak için boşuna kanatlarınızı çırpıp duruyorsunuz. Hayatınız koca bir sıfır. Açlığın daimi olduğu bir dünyada, kıtlık ve fahiş fiyatlarla mücadele ediyorsunuz.

Geleceği kafasına takmayan, günü birlik yaşayan insanlardan oldunuz. Kendi ekseni etrafında turlayan küçük devlet memuru dünyasında yaşıyorsunuz. Zaten tüm tutkuları azgınlaşmasın diye budanarak bitkiye dönüşmüş bir insan olarak yetiştirildiniz.

Yoksul bir ailenin çocuğu olarak doğdunuz, zengin oldunuz ama o birisi olamadınız. Toplumsal basamağın en altından en üstüne çıkmanız en az üç kuşak alır; bu yüzden sadece bir ara nesil olmayı kabullenmek zorundasınız. Yani siz bir hiçsiniz çünkü birisi olmak için erken bir başlangıç yapmanız gerekirdi.

İş yerinizdekilerin çoğu mutsuz ve mutlu olan birkaç kişi ise neredeyse işine din gibi sarılmış. Hâlbuki insanın işi ile ilişkisi aşk hayatı gibidir, sevmiyorsanız bırakmalısınız. Ailenizde biri işçi, diğeri temizlikçi, öbürü işportacı, sanki aileniz sonsuza kadar en kötü işlerde çalışmaya mahkum edilmiş.

Yaşamınızı belirleyen karşılaşmalar bu kadar düşük profilli, yüzeysel ya da rutin olmaydı, daha fazla kaliteli fikir alış verişi yapabiliydiniz, belki yaşamınız daha farklı olabilirdi.

Dünya değişir ama insanlar değişmez, bu yüzden açgözlülük ve bencillik hiç bitmez. Korkuyorsunuz ve en cesur işleri yaparken bile aslında hep kaçuyorsunuz. Kadın-erkek ilişkilerini çözemediniz. Bu makalede, insanın tarihini yani yaşadıkça değişmez yazgımızı ele alacağız.

2. İnsanın Tarih Yolculuğu

Dünyada bütün olaylar, açlık ve aşk tarafından yönetilir. En öncelikli ihtiyacımız ilk insanla başlayan her doğan çocuğun ilk anından itibaren ömür boyu devam eden açlık oldu. Mutlaka bir şey yemeli bunun için de hala çalışmalı ya da birikim sağlamalıyız.

İlk insanın (Homo Sapiens) ortaya çıktığı 70 bin yıldan öncesinden beri insanlar yiyecek ararken bir yerden başka yere göç etti, adeta yollarda yaşadı. İnsanların Doğu Afrika ile Çin arasındaki mesafeyi 10 bin yılda kat ettiği hesaplanıyor (Hariri, 2015, s. 67). İlk uygarlıklar yiyecek ve su için büyük nehirlerin etrafında kurulmuştu; Çin (Sarı Nehir), Hint (Ganj), Mezopotamya (Dicle-Fırat) ve Mısır (Nil).

M.Ö. 10 bin yılı civarında dünya 5-8 milyon dolayında avcı toplayıcıya ev sahipliği yapıyordu. M.S. 1. yüzyılda avcı toplayıcı nüfusu 1-2 milyona düşerken, çiftçilerin sayısı 250 milyonu buldu (Varansel, 2013, s. 34).

Tarım Devrimi, insanlığın elindeki toplam gıda miktarını kesin olarak arttırdı. Kalıcı yerleşimler tarlaların yanında kuruldu. Tarlalarının yanı başındaki evlerde yaşayan çiftçilerin “eve” bağlılıkları onları zihinsel olarak dönüştürdü ve benmerkezcilik oldukça belirgin hâle geldi.

Çiftçilik, büyük ölçekli siyasi ve sosyal sistemlerin kurulmasına yol açtı. Her yerde ortaya çıkan yöneticiler ve seçkinler, köylülerin emeğiyle üretilen fazla gıdayla beslenip, çiftçileri boğaz tokluğuna mahkûm ettiler. El konan bu yiyecekler, siyaseti, savaşları, sanatı ve felsefeyi canlandırdı. Kaleler, tapınaklar, anıtlar inşa edildi.

M.Ö. 10.000’de binlerce farklı insan dünyası vardı. M.Ö. 2000’de ise sayıları yüzlere inmişti. M.S. 700-970 yılları arasında asimile edilen halk toplulukları yeniden organize edildi; sermayesi elinden alındı ve üretime dâhil edildi. İnsanlar (artık köleler) ve hayvanların enerjilerinden sadece tarımda değil, savaşta da istifade edilmeye başlandı.

İnsanlar, gücün ne olduğunu keşfettiler; güç, başkalarına kendi istediğini yaptırabilmek demektir. Krallar, kendilerini Tanrı ya da onun yeryüzündeki temsilcisi ilan ettiler. Topraklarını işleyenler; asiller ve savaşçı çeteleri tarafından sindirildiler. Yaşamaları için mahsulün bir bölümünü onlara bırakmaları, diğer ülkelerin yağmalanmalarında kullanılmaya rıza göstermeleri gerekti.

Sermayenin zamanla birikimi, 13. yüzyıla gelindiğinde başka coğrafyalardaki lüks eşyalara artan talep neticesi yaşanan ticari değişim, ekonomik uzmanlaşmaya geçilmesine yol açtı. Bu aynı zamanda kasabalarda burjuva sınıfının doğmasına, alternatif sosyal seçenekler ile okumazmanın artmasına ve yeni dağıtım fikirlerine yol açtı.

Toplumun çoğunluğunu oluşturan bireyler, seçkinlerin sömürüsüne, yönetimin koyduğu ağır vergilere rağmen bir arada yaşamayı sürdürebilmelerini, ortak mitlere olan inançlara borçluydular. Mevcut bir hayali düzeni değiştirmek için ise alternatif bir hayali düzene inanmak gerekti. Ancak insanlar din, ırk, dil farkı gözetmeden ancak paranın etrafında birleşebildiler. Para pek çok yerde farklı zamanlarda icat edildi (Merriman, 2018, s. 88).

Orta Çağ'ın başında Batı Uygarlığı, kendi kendine yeterli malikânelerin etrafında organize olmuş, tamamen tarıma dayalı, ticaret veya sanayisi olmayan bir ekonomik sisteme sahipti. 1270-1420 arasında çatışma dönemine girildi ve Yüzyıl Savaşları, Kara Veba, dinsel büyük sapıklıklar ve ciddi sınıf çatışmaları yaşandı. Dönemin sonunda eski feodal-tarım düzenine dayanan yeni bir toplum yapılanması ile yeni bir genişleme süreci başladı.

İngiltere'de 1725 yılı civarında başlayan yeni Tarım Devrimi yiyecek üretimi, elli yıl sonra 1775'deki Sanayi Devrimi ise fabrika üretimi ile alakalıydı (Quigley, 1966, s. 16). Sanayi Devrimi ile Batı dünyası, kendini feodal ve dini etkiden kurtardı. Geçtiğimiz 250 yıl boyunca besinimizi çoğunlukla şehirlerde çalışarak sağladık. Bu süre atalarımızın avcı ve toplayıcılıkla geçirdiği on binlerce yılın yanında çok az bir süredir.

Yüzyıl	Dönem	Avrupa	Devlet-Toplum	Din-Bilim	Ekonomi-Politik	Felsefe																																
M.Ö.3 milyon- 3.000	Tarih Öncesi				Avcı-Toplayıcı Toplum																																	
M.Ö.8 M.Ö.7 M.Ö.6 M.Ö.5 M.Ö.4 M.Ö.3 M.Ö.2 M.Ö.1 0 1 2 3 4	Eski Çağ M.Ö. 3000 - M.S. 476	Antik Çağ M.Ö.750-323		Birinci Din Dönemi M.Ö.6000- M.S. 1300	Tarım Devrimi	Sokrates; İlk Kaynaklar																																
5		Eski Yunan M.Ö. 323-31	Polis (Şehir) Devleti			Aristoculuk (Erdemli Ahlak)																																
6							Batı Roma İmparatorluğu M.Ö.31- M.S.476	Cosmopolis (Roma)	Pitagoreanizm Platonculuk Stoacılık																													
7										Orta Çağ: 476-1350	İmparatorluk Çağı	Dini otorite (Papa, Piskopos, Rahipler) Siyasi otorite (Kral, Baron, Feodal yöneticiler)	Feodal Düzen	İslami Platoncular																								
8															Doğa Kanunu Teorisi	İkinci Din (Metafizik) Dönemi 13.- 19. Yüzyıl	Aquinas'ın 5 Yolu (1225)																					
9																		Rönesans (1300-1620)	İkinci Ticari Kapitalizm (1050- 1270)	Deneycilik																		
10																					Yeni Çağ (1492-1789)	Sosyal Sözleşme Teorisi	Akılcılık Kartezyan- Şüphecilik															
11																								Westfalia (1648)	İlk Bilimsel Devrim: 1550-1700	İdealizm												
12																											Avrupa Uyumu	Sanayi Kapitalizmi (1770-1850)	Kantianizm Pragmatizm Varoluşçuluk									
13																														Post- Modern 1900-	Dünya Savaşları	Finansal Kapitalizm (1850-1929)	Mantıkçılık					
14																																		Avrupa Birliği	İkinci (Gerçek) Bilim Dönemi: 19.yüzyıl-	Keynesian Kapitalizm (1929-1970)	Modern felsefe	
15																																						Neo-liberalizm- (1980-) IV. Sanayi Devrimi
16																																						
17																																						
18																																						
19																																						
20																																						
21																																						

Tablo 1. İnsanın Tarihi

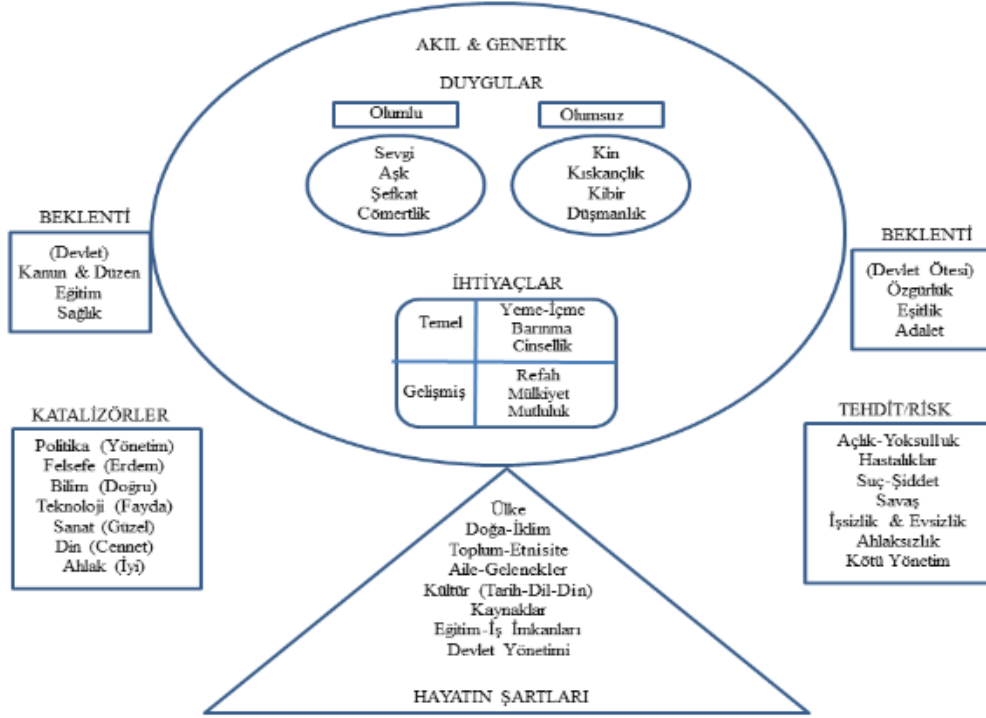
Geldiğimiz aşama Dördüncü Sanayi Devrimi'dir yani sanayi üretiminde insanın yerini büyük ölçüde robotlar alacak, fabrikalar karanlık olacaktır. Evimiz aynı zamanda işyerimiz ve okulumuz olacak, devlet düzeni gittikçe geri plana çekilirken, aile kurumu da önemini yitirmeye devam edecektir.

3. İnsanın Parametreleri..

Akıl, bizi diğer canlılardan ayıran özel bir kabiliyettir. İnsan akli ve beyni sayesinde bilgiyi depolayabilir, yararlı bir şekilde kullanabilir, yaratıcılık yeteneğini koyabilir. Kişiliğimizi etki-

leyen diğer bir etken genetik özelliklerimizdir. Bazı genetik özelliklerimiz 0-6 yaş arasında yaşanan şartlara göre daha etkin hale gelirken, bazı özelliklerimiz ise daha sinik kalabilir.

Duyularımız içinde; sevgi, aşk, şefkat, cömertlik, merhamet, erdemli olmak gibi insanı yücelten duygular yanında insanı felakete sürükleyebilen kin, düşmanlık, kıskançlık, kibir gibi duygularımız da bizi yoldan çıkarmaya hazırdır.

Şekil 1. İnsanlar Yaşadıkça

İhtiyaçlarımız, arzularımız, korkularımız arasında gider geliriz. İnsanlığın açlık ya da yeme-içme ihtiyacı en temel gereksinimdir ve bu fiziken gelişmesi insanlık var oldukça böyle olmaya devam edecektir. Bunun yanında barınma ve üreme (cinsellik) ihtiyaçları da temel gereksinimleri içinde yer alır.

İnsanoğlu ancak açlık ihtiyacı giderecek gıda depolamasını yaptıktan sonra başka işlere zaman ayırmaya başlamış ve böylece daha iyi bir yaşam (refah) peşinde koşarken; bilim, sanat, felsefe gibi uğraşlara zaman bulmuştur. Orta Çağ'ın feodal sisteminin yıkılması ile mülkiyet hakkına kavuşan insanlar, farklı mutluluk kaynakları aramaya yönelmişlerdir.

Modern dünyanın gelişimine yol açan temel hususların başında 1648'deki Vestfalya Anlaşması sonrası 'devlet' anlayışının ortaya çıkması ve Sanayi Devrimi sonrası kapitalizmle birlikte kitlesel üretim (fabrikalar) ve bilimsel buluşların getirdiği elektrik, araba gibi teknolojiler insan hayatını ve toplum yapısını oldukça değiştirmiştir.

İnsanlar farklı ülke, coğrafya, doğa, iklim, devlet, toplum yapısı içinde yaşasalar da devleti yönetenlerden kanun ve düzeni sağlamasını, eğitim ve sağlık gibi temel hizmetleri yürütmesini beklemişlerdir.

Özgürlük, eşitlik ve adalet gibi beklentileri için gerektiğinde devlet ötesi kurumlara başvurmaya başlamışlardır. İnsan hayatını daha anlamlı kılmak için politika, felsefe, bilim, sanat gibi çeşitli disiplinler ortaya çıkmış; doğru, iyi ve güzel kavramlarını pekiştirmişlerdir.

İnsan hayatının geçirdiği evreleri şu şekilde özetleyebiliriz;

İnsan topluluklarının ancak savaş, göç ve diğer yollarla yeni gruplara katılarak ve acılara katlanarak yaşamlarını sürdürebilmeleri; geçmişte insanların çoğu huzur vaat ettiği ve komşularıyla uyum içinde yaşamalarını sağlamak için bir işgalci güce, otoriteye ve onun feodal beylerine itaat etti.

Hayatta başarılı olmanın yolunun askeri güçten, asil kan sahibi olmaktan ya da bir hami edinmekten geçmesi; insanlar geçmişte üç nedenle köle oldular (Theodore Zeldin, 2003, s. 17-21).

- Korkudan (ölmek, korunmak için hor görülmeye ve kullanılmaya razı olmak).
- Gönüllü (yoksulluk nedeni ile kendini köle gibi satanlar).
- Hırslı liderlerin (kral, padişah vb.) yanında robot gibi başkasına iradesine bağımlı olarak yaşamayı seçenler (günümüzün yönetici ve bürokratlarının ataları).

Günümüzde köleliğin yeni biçimleri ortaya çıktı çünkü özgürlük her zaman yorucu ve zorlu bir işti. Bugün insanlar sürekli seyahat etme ve kentlerin sıkışıklığı ve dumanından kaçmaya çalışırken, geçmişte Türk ve Moğol göçebeleri tıklım tıklım kentlere dolmuş insanlarla alay ediyordu.

Erkeklerin kadınlara duyduğu arzunun yüzyıllar içinde şekil değiştirmesi, kadınlar ve erkekler zamanla ilgi çekici konuşmalar yapmayı öğrendiler. Ancak, kadın-erkek ilişkilerinin kırılmasını sürdürüyor. Aşk, seksten ayrıldı ve yeni aşk biçimlerinin ortaya çıktı. Aile kurumundaki kriz devam ediyor, ebeveynler ve çocuklarının birbirlerinden beklentilerinin değişti.

Köklerini araştıran insanların yeterince derinlere bakmayı öğrenmesi; insanlar kan bağlarını keşfetti ve uluslara bölündü. Ulus-devlet anlayışı, dünya sisteminin merkezine oturdu. Ulusun ve toplum yaşamının düşmanlarını yok etmek, giderek daha güç hale gelmektedir.

İnsanların korkularından kurtulmak için yeni korkular icat etmesi; dertlerden kaçma sanatının gelişmesine rağmen nereye kaçacağını bilme sanatının gelişmedi. Bazı insanların yalnızlığa karşı bağımsızlık kazandı.

Karamsarlık; tüketim toplumu içinde her şeyi elde edebilme imkânı ve cinsel özgürleşmeye rağmen, zenginlerin bile hayata karamsar bakması, saygı görmenin kudretli olmaktan daha arzulanır hale gelmesi.

Zevklerin değişmesi; insanların kendi hayat tarzını seçmesine rağmen tatmin olamıyor. Merak, özgürlüğün anahtarı haline geldi. Gezgincilik ve seyahatin gittikçe artmaktadır. Mutfak sanatındaki ilerleme, seksteki ilerlemeyi geride bıraktı.

Merhamet; insanların merhamet duygusunu genellikle ailesine saklamaya devam ediyor. Herkes kendi sorunlarını kendi çözmelidir anlayışının merhametin önündeki en büyük engeldir. Merhamet hala yükselmekte olan bir yıldız olsa da hoşgörünün sorun çözmede yetersiz kalmaktadır.

Sevgi azlığı; yeryüzünden gelip geçen insanların pek azı herkesi sevdi. İnsan, etrafından uzaklaştıkça şiddeti azalan bir sevecenlik çemberi içinde yaşıyor. Sevgi-aşk-evlilik çelişkisi yüzünden, çok azı dışında insanların bir kaç hayat yaşayacak zamanı ıskalamaktadırlar.

4. Modernite ve İnsan

Modernitenin sosyal ve ekonomik koşulları 16. yüzyılda uluslararası ticaretin genişlemesi, Avrupa’da köylü nüfusun şehirleşmesi ve okur-yazarlığın sürekli artışı ile başlamıştı. Çağımızın yeni düzeni olarak tanımlanan post-modernite ise, kapitalizmin geleneksel eşya üretimi anlayışı yerine bilgi üretimine geçişi ile karakterize edilmektedir.

İnsanlık tarihinde yaklaşık 20 uygarlık ortaya çıktı ve bunların on dördü öldü ya da ölmek üzeredir. İşgalciler onların uygarlıklarını önce güç kullanarak dağıttı, düşünceleri ile kültürlerini değiştirdi ve sonunda yuttu. On iki ölen ya da ölmekte olan uygarlığın altısı Avrupalılar tarafından imha edildi ve Batı uygarlığı kültürü içinde erimekteler.

Geçmişteki kültürlerin çoğu, er ya da geç, onları tarihin çöplüğüne gönderecek acımasız imparatorluklara yem oldu. Ancak, imparatorluklar eninde sonunda yıkılırlar ve geride zengin ve kalıcı miraslar bırakırlar. 21. yüzyılda yaşayan herkes neredeyse bir imparatorluğun bakiyesidir.

Bir imparatorluğun kurulması ve sürdürülmesi, genellikle büyük kitlelerin katledilmesi ve geriye kalanların da zalimce bastırılıp yaşadıkları yerlerin kaynaklarının seçkinlerce sömürülmesi anlamına gelir. İmparatorluklar genellikle halkların kültür birikimlerinden mümkün olduğu kadar çok şey alan melez medeniyetlere dönüştüler.

Kapitalizm ve ulus-devletin birbirine ihtiyacı vardı ve bu da daha önceden var olan ideolojik ve askeri sistemlere eklemelendi. Böylece Weber’in ‘devlet’ tanımına gelindi yani belirli bir coğrafi alanda asker ve polisi kontrol eden örgütlenme. Devlet genişledikçe, onun düzenleyici rolü ve kapitalizm de genişledi.

İnsanlığı birleştiren “para” ve “devlet” kavramlarının yanında “din” her ne kadar bugün çoğunlukla, ayrımcılık, anlaşmazlık ve savaş kaynağı olarak görülse de, insanları birleştiren üçüncü unsurdur. Devlet, insan hayatının düzenlenmesi için tek çözüm oldukça, milliyetçilik ve din yaşamaya devam edecektir.

Batı	Ortaya Çıkışı	Doğu
Adem-Nuh-Hermes (İdris)	M.Ö.6.000-3.000	
Sümer Çoktanrıcılığı	M.Ö.4000	
Mısır Çoktanrıcılığı	M.Ö.3500	
Musevilik	M.Ö.2000-1800	
Yunan Çoktanrıcılığı	M.Ö. 1800-1500	Hinduizm
Zerdüştlük	M.Ö.1200 ya da M.Ö.600	
Roma Çoktanrıcılığı	M.Ö.700-500	Budizm, Konfüçyüsçülük, Taoizm
Hıristiyanlık	M.S.33	
İslam	M.S.622	

Tablo 2. Dinlerin Ortaya Çıkışı

Özlemine çektikleri saygıya kavuşmak için insanların en sık başvurdukları çare dine sarılmak oldu. Yönetenleri zorbalıkları, hakaretleri ve günlük hayatta karşılaşılan zorluklar dışı benliğe değip geçtiğinde, daha derinlerdeki inançların verdiği avuntu her şeye rağmen katlanmayı kolaylaştırıyordu. Dinin yetmediği yerde ise insanlık onurunun muhafazasına önem veren başka inançlar vardı; stoacılık, sosyalizm, liberalizm, feminizm vb.

Modern dönem devlet ve sınıf ilişkilerinin kökeninde ‘özel mülkiyet’ kurumu yatar. Öncesinde feodal lordlar, mülkiyetlerini korumak ve halkı sömürmek için devlete ihtiyaç duymuyorlardı. Mülkiyet hakkı ile birlikte bağımsız tüccar sınıfı ortaya çıktı. Böylece ekonomik ağ içinde bağımsızlık arttı. Tüccarlık ve sanat, uygarlık içinde bağımsız konumlar edindiler.

Modern dünyanın teorik çerçevesi olan serbest pazar, hegemonya, Batı kültürü (Modernizm), barış ve demokrasi gibi kavramlar dünya politikalarında ve Amerikan dış politikasında 20. yüzyıldaki değerini önemli ölçüde kaybetmektedir.

Devletlerarası ortam, kaba kuvvet ve gücün geçerli olduğu, gerçek ve geçerli bir hukuk düzeninin olmadığı, bir kaos ve düzensizlik ortamıdır. Dünya ülkelerinin sınırları, olması gereken hukuk açısından geçersizdir. Çünkü bütün barış anlamları silahların gölgesinde ve adaletsiz bir şekilde yapılmıştır.

Günümüzde dünya, siyasi parçalanmışlık hâlinde ve ekonomik, siyasi ya da iklimsel türden küresel sorunlar, ülkelerin tek başlarına halledebilecekleri boyutları çoktan aşmış vaziyettedir. Bu yüzden, “bağımsızlık” kavramı iyice gevşiyor. Ülkeler, uluslararası düzenin baskısı yüzünden iç meselelerini bile kendi uygun gördükleri biçimde yönetme imkânından uzaklaşıyorlar.

Tarihin bir sonraki aşaması, sadece teknolojik ve örgütsel dönüşümler değil, insan bilinci ve kimliği üzerinde de temelden etki eden dönüşümler içerecektir. Üstelik bu dönüşümler o kadar temelden olacaktır ki, bizzat “insan” kavramını bile sorgulatacaktır. İnsanı başka bir tür yaratığa çevirebilecek bilimsel projeler hızla devam ediyor.

Ölüme çare bulamayan insanoğlu ölüm fikri ile yaşamayı öğrendi. Bazılarına göre ölüm hâlâ kaçınılmaz bir kader değil sadece teknik bir problemdir ve bir çözümü vardır. Bilim insanların en önemli projesi, insanlığa ebedi yaşamı sunmaktır.

5. Toplum ve İnsan

Toplum, insanların ihtiyaçlarını gidermek için var olmuş, ilişkiler bütünüdür. Yani bir araçtır, insan ise amaçtır. Bu yüzden, toplum düzeni insanın ihtiyaçlarını giderek şekilde düzenlenmelidir. İnsanın amaç olabilmesinin temel şartları ise özgürlük ve eşitliktir. Eşitlik için özgürlük, özgürlük için de eşitlik şarttır.

Saat icat edilmeden önce insanların hayatları hesabının verilmesi gereken küçük parçalardan oluşmuyordu. Dünya koca bir bulut içinde gibi gözüktüyor, insanlık bu bulutun dağılmasını bekleyip duruyordu. Genellikle yaşlarını tam olarak bilmiyorlardı, daha çok yeni bir hayatı vaat eden ölümle ilgili idiler. İnsanların çoğu zamanın geçip gitmekte olduğunu kendilerine dert etmemişti.

Başlangıçta ne özel hayat vardı ne de toplumun eleştirilerinden kurtulma imkânı. Daha sonraları orta sınıf, sırlarıyla yaşamayı öğrendi. Kendinize ait bir odaya sahip olmak 20. yüzyıla kadar çok ender bulunan bir imtiyazdı. Özel dünya, hem kendi düşüncelerinizle baş başa kalabileceğiniz hem de azarlanmadan ve aşağılanmadan hata yapabileceğiniz yerd.

Eskiden insanlar, savaşlar aracılığıyla bir cemaat edime duygusuna sahipti. İnsan hayatını düşünenlerin hepsi insanın doğasından yola çıkarak merkeze ‘çatışma’ olgusunu koydular ve çözümü devlet olmakta gördüler. Bugün çatışmayı yeryüzünden silmek isteyenler bile onunla savaşmak için aynı yöntemleri kullanıyorlar.

Beş yüzyıl önce insan hayatını yeniden düzenlemek için Avrupa, dört yeni katalizör getirdi (Zeldin, 2003, ss. 25-26):

- Özgürlük ve güzelliğin dinin karanlığından kurtarılması,
- Yeni keşif ve teknolojiler sayesinde dünyanın her yeri ile temasa geçilmesi,
- İnsana ve insan ihtiyaçlarına daha fazla önem,

- Dine nasıl bakılması gerektiği ile ilgili yeni bir anlayış.

Bugün yeni bir Rönesans olasılığı çılgınca görülse de insanlığı uykusundan uyandırmamız, yenilenmenin bir sosyal patlamaya hızla gittiği dönemdeyiz. Bu aynı zamanda insanlığın sorunlarının evrensel çerçevede ele alınma gereği ile birlikte düşünülmelidir. Ülke halkları da kendi içine gömülmüşlükten kurtarılmalıdır.

Platonculuk	Daha fazla öğrenmek
Aristoculuk	İyi olmak
Sinizm	Kendi kendine yeterli olmak
Hedonizm	Hayatın tadını çıkarmak
Epikürçülük	Acılara boş vermek
Stoacılık	(Sevinç ve kedere) Umursamazlık
Mohizm (Asya)	Ayrırmadan herkesi sevmek
Konfüçyüsçülük (Asya)	Sıradan bir hayat yaşamak
Yasacılık (Asya)	Pratik şeyleri öğrenmek
Teizm (Tanrıçılık)	Tanrının dediğini yapmak
Doğal Panteizm	Doğayı korumak
Klasik liberalizm	Kişisel özgürlüğü korumak
Varoluşçuluk	Kararların ve hayatında pozitif ol
Kantçılık	Kendine davranılmasını istediğin gibi davranmak
Hiççilik (Nihlizm)	Her şeyi yap (hayatın anlamı yok)
Absürdizm	Hayatın anlamını arama, sadece yaşa
Humanizm	Kendin ve toplumun iyiliği için çalış
Mantıkçı Pozitivizm	Sen edinene kadar hayatın anlamı yoktur
Pragmatizm (Faydacılık)	En yararlı yoldan yürümek

Tablo 3: Filozoflara Göre Hayatın Anlamı

İnsanların eşitsizliği artarak devam etmektedir. Dünya devletlerinin ve dünya insanların gelirleri ve yaşam standartları arasında önemli farklılıklar vardır. Kişiler kendi çocuklarının eğitim ve geleceğinden endişe etmeden yaşamalıdır.

Dünya genelinde bir ahlaki çöküş yaşanmaktadır. Ahlak kuralları toplumlarda kendiliğinden oluşan, toplum yaşantısını düzenleyen kurallardır. Pek çok ülkede bilinçli bir ahlak eğitimi verilmemekte, dolaylı şekilde ve değişik yorumlarla öğrenilmektedir.

Miras kurumu, olması gereken hukuk açısından geçersiz ve adaletsiz bir kurumdur. İnsanlar miras yoluyla, hiçbir zaman çaba harcamadan, kendi ana, baba veya akrabalarının yaşamları içerisinde kazandıkları veya sahip oldukları ekonomik güç sayesinde, hak etmedikleri bir güç ve zenginliğe sahip olmaktadır.

Teknoloji ile birlikte hayatın nabızı hızlanmış; iş, eğitim, seyahat, eğlenceyi mevcut zaman dilimine sıkıştırılan insanlar, her gün yeni bir şeyler daha tıktırarak kendine ait zamanı ağızına kadar doldurmuştur. Bir yanda hayat gereğinden hızlı akarken, diğer yandan işyerindeki ger-

ginliğin, sıklığın, monotonluğun insanların geriye kalan zamanları nasıl geçirdikleri konusunda bir tartışma başlattı.

İnsanlığın, bunalıt ve can sıkıntısından oluşan iki uç arasında sonsuza kadar mekik dokumaktadır. Gerçekte bugünkü can sıkıntısı, bunalıttan çok soruna yol açmaktadır. Üzücü olan insanların boş zamanlarında ne yapacaklarını bilmemeleridir. Bazen varoluşsal boşluk çeşitli maskelerle örtülür. Depresyon, saldırganlık, uyuşturucu vb. alışkanlığı gibi yaygın durumların altında yatan varoluşsal boşluğu kavramalıyız.

Toplumsal açıdan yan yana duran iki ayrı dünya var. Birinde iktidar savaşı hemen hiç değişmeden sürüyor. Diğerinde ise önemli olan iktidar değil saygı. Saygı artık iktidara ait bir şey değil. Tarih bize göstermiştir ki iktidarı ustaca kullanmayı bilenler, ancak aynı düzenbaz yeteneğe sahip olanlar tarafından yerinden oynatılabilirler ama bu da aynı sistemin sonsuza kadar devam etmesine hizmet eder. İşte geldiğimiz yol budur.

Bugün eski usul politikaların insanlarda yol açtığı yılgınlık, ortak esenliğe ilgisiz kalmalarından değildir. İktidar savaşı insafsız bir savaştır çünkü müttefik edinmeden kazanılmaz. Bu savaşa bir kez katılınca kimsenin ne dini ne de prensibi kalır.

Demokrasinin iktidar sorununu çözmek için gerçekten yeni bir yol bulamamış olması büyük bir hayal kırıklığı olmaya devam ediyor. İnsanlığın en eski rüyası olan adalet, ele geçmez bir hedef olmayı sürdürmektedir. Çünkü hakkaniyet sanatı daha yeni yeni öğrenilmektedir.

6. Erkek-Kadın İlişkileri

Tarihte farklı toplumlar, farklı hiyerarşileri benimsediler. İnsanlar her yerde kendilerini erkekler ve kadınlar olarak ayırdılar ve hemen her yerde erkekler daha iyi konumdaydı. Tarım Devrimi'nden bu yana, çoğu insan topluluğu, erkekler için daha fazla değer veren ataeril yapıdadır.

Eski çağlarda kadınlar, gerek hamilelikleri boyunca, gerekse çocuğun ilk yıllarında avlanıp beslenme ihtiyaçlarını gideremiyordu ve bu anlamda erkeğe muhtaçtı. Bu yüzden de erkeğin sunduğu şartları kabullenmek zorunda kaldı. Böylece gelecek nesillere uysal ve bakıcı kadın genleri aktarılmış oldu.

Tarih boyunca kadınlar, kadın gibi davranma baskısı altında yaşadılar. Evin erkeği fiziken güçlü ve evin geçiminden sorumlu olduğu için, ona karşı çıkmak akıl karı değildi. Bugün de ev kadınlarının yeterince saygı görmemesinin nedeni para kazanmamalarıdır.

Bununla birlikte her kültürlerde kadınlar zamanla değişen roller edindiler. Eski Türklerde kadın, erkekler uzun seferlerde iken 'yurdu koruyan' rolünde idi. Türk kadını at sırtında doğum yapmakla ün kazanmıştı. Alper Tunga'nın intikamını alan kadın silahşörlüğü.

İslamiyet ile birlikte Türk ailesi yapısı değişti. Türk asıllı 'baş hanım' yanında ikinci, üçüncü hanımlar ya da besleme, yanaşma, cariye gibi bir kadın ordusu aileye dâhil oldu. Türklerde aile kavramı, Araplar da ise aşiret ve kabile kavramı önemlidir. Araplar, cariyelerini değerli bir misafirine ikram edebiliyordu.

Erkek-kadın ilişkileri uzun bir evrimden geçti. Gelenekler, iki cinsi birbirinden ayırıyor, ayrı zihinsel ve fiziksel dünyalarda yaşamalarına yol açıyordu. Toplum ise erkekler ile kadınlar arasında kalpten bir dostluğa müsaade etmiyordu. Din, kadınların erkeklerle konuşmasına ateş püskürüyordu.

İki yüzyıl önce kadınlar, erkeklerle arasındaki bağlarda bir dönüşüm yaratmak için kolları sıvadı. Bunun ilk yolu erkeklerin hislerini açıklamak, akıllarından geçen her şeyi söylemekti. Kadınlar buna, samimiyet diyordu. Dostluk cemiyetleri bu gelişmenin merkezi oldu.

Böylece ilişkiler zarafet, neşe ve romantizm kazandı. Kadınlar, mantığın neşe ve kibarlık içinde yürüyebileceğini gösterdiler. Böylece on sekizinci yüzyıl nesline berraklık, zarafet ve evrensellik aşıladılar. Bu şiiirden romana, güzel sanatlara ve estetik olan her şeye olumlu yansımalar getirdi. Ancak, hala çözülmesi gereken çok sorun var.

Hayatın hakkını vermek kadınlar için daha zordur çünkü toplum erkeklere göre düzenlenmiştir ve kadınların daha çok güce ihtiyacı vardır. Güçlü ve başarılı kadınlar üzerinde yapılan bir çalışma bunun sırrını kadınların çekici olmasına bağlamıştır. Üst düzey yöneticilere kafa tutan bir kadın erkekleri ürkütür, kadında yumuşaklık aranır. Bu tür kadınlar, fazlaca burnunun dikine gitmekle suçlanabilir.

Hala erkekler fazlası ile işleriyle meşgulken, karılarının hayatında ise onlara eşlik eden biri olmadan tüketemeyecekleri kadar boş vakit var. Kocanın gerçek anlamda konuşabileceği iş arkadaşı olmadığı için karısının onu dinlemesine, kafasını boşaltıncaya kadar sabretmesine ihtiyacı vardır. Çiftler birbirlerinden çok şey istedikleri, taviz vermeyi reddettikleri, sabırla daha iyi günleri beklemeyi bilmedikleri için boşanıyorlar.

Depresyon üzerine yapılan 1991 yılında bir çalışma, erkeklerin esas olarak ilgilerini başka şeylere yönelterek rahatlamaya çalıştıklarını, kadınların ise derin düşüncelere dalmayı tercih ettiklerini, sıkıntılarını kafalarında tekrar tekrar döndürüp kendilerini daha da mutsuz ettiklerini gösteriyor.

Genel kaniya göre kadınlar pek yaratıcı değildir ve bu yüzden ‘dahi’ kadınlara nadiren rastlanır. Yaratıcılıklarına engel olarak, kadınların; enerjilerini savurganca harcadıkları, fazla duyumcu oldukları, yeterince cesur ve acımasız davranmadıkları, erkekler kadar dengesi olmadıkları düşünülüyor. Sigmund Freud, kadınların düşünmeye ilgi duymamasının altında seks hakkında düşünmelerinin yasaklanmış olduğunun yattığını, çünkü kadınların en çok sekse önem verdiğini söylüyordu².

Kadınlar ve erkeklerin, arkadaşlığa bakışında temel bir farklılık vardır. Erkekler bunu birlikte vakit geçirmek ve en gizli düşüncelerini (varsa eğer) kendilerine saklamak olarak gördüler. Kadınlar içinse arkadaşlık, yakınlaşmak ve duygularını paylaşmak, gerçek endişelerini açık yüreklilikle dile getirmek demektir.

Dostluk her zaman zordur, çünkü güvenlik sağlamaz. Kadınlar arası dostluğa gelince, sosyologlara göre, bu dostlukların ancak yarısı destekleyici niteliktedir, geri kalanı enerjinin boşa harcanmasıdır. Erkeklerin bir bölümü, kadınların arkadaşlığını istemediklerini, erkek arkadaşlarının kendilerine yettiğini, kadının seks ve çocuk var olduğunu söylemekte ısrarlıdır.

Kadınların giderek daha serüvenci olmaları ve hayattan beklentilerini hiç durmadan yükseltmeleri, erkekleri her gün biraz daha yetersiz bulmaları yönünden önlenemez bir trend var. Aradığı erkek, onun sahip olmadığı becerilere sahip olmalı, hayranlık duyabilmeli.

Öte yandan, kadın ruhunu anlamaya heveslenmek, pek çok erkeğin kapalı tutmayı tercih ettiği bir kapıyı açmak demektir. Hiçbir erkeğin gönlünde tek bir kadına yetecek kadar yer yoktur. Evlilik dışı ilişkiler ve boşanma bu gerçeğe ayak uydurmanın pek de yaratıcı yolları olmamıştır.

7. Evlilik

En azından iki yüzyıldır insanlar, evlilikle arkadaşlığı birleştirme denemeleri yapmışlardır. Bazılarına göre insanın karısıyla arkadaş olması harika olurdu ama kadının ruhu, bu kadar sağlam ve bu kadar dayanıklı bir düğümün yükünü çekecek kadar kuvvetli değildi.

² 3 Mayıs 1911’de Viyana Psikanaliz Derneği’nde yaptığı konuşmadan.

Arkadaşlığa dayalı evliliklerin dayanıksız yapılar oldukları anlaşıldı, bu evlilikleri boşanma ile sonuçlanma sıklığı günden güne arttı. Evlilik anlaşması, tarafların karşı cinsten başka insanlarla arkadaşlık etmelerine yönelik hiçbir düzenleme içermediği için, bu gibi arkadaşlıklar en küçük kıskançlık gösterisinden ufalanıp gitmeye mahkûm oldu.

İnsanlar, eş seçerken; önce sihirli karşılaşmayı beklediler sonra bulabilecekleri en iyisiyle yetinmeye karar verdiler ve pişman olmayacaklarını umdular. Hayatın kısa olduğu o dönemlerde bunda bir tuhafılık yoktu. İnsan ömrünün neredeyse bir yüzyıla dayandığı günümüzde, bütün bir yolu aynı arkadaşla yolculuk ederek geçirmeyi tercih edenler azalmaktadır.

Ancak, hayat arkadaşınızı değiştirmeniz yetmez, bir de nereye gitmek istediğinize karar vermeniz gerekir, hayatınızı yeni bir düzene sokmanız gerekir. Varılan yer genellikle hayal edilen yer değildir. Evliliğin yürümesini istiyorsanız, birbirinizin ruhunu didiklemekten vazgeçin. Paldır kültür konuşmamaya, kırıcı olmamaya dikkat edin.

Erkeksiz bir dünya, bir kadın için varlığının tehlikeye düşmesi demektir. Erkeklerin çoğu bir başka kadınla birlikte olsalar bile, karılarını bırakmaya cesaret edemediler. Ancak, aşkın bir evliliğe hiç uğramadığı durumlar oldukça yüksektir.

Erkeklerin kadınlara yönelik tutumunda dönüm noktası, evlenebilmeleri için âşık olmalarının gerekmesi ile yaşandı. Nitekim erkeklerin birbirlerine karşı kapanmaları evlilik ile başladı. Ancak, arkadaşlığa dayalı evliliğinde çözüm olmayışı nedeni ile evli çiftlerin eşleri dışında karşı cinsle kurdukları arkadaşlıklar konusunda ne yapılması gerektiği hala çözülmemiş bir konu olarak önümüzde durmaktadır.

Kadın-erkek ilişkilerinin ana özelliği olan mahremiyet, yıllar içinde farklı anlamlar kazanmıştır. Evlilik söz konusu olduğunda mahremiyet, ‘aile hayatı’ demektir. Romantikler ikinci bir mahremiyet türü icat ettiler. O güne kadar, âşık olduğunu iddia eden erkek, kadını geçindirebilecek serveti bulunduğunu göstererek ciddiyetini ispatlamalı idi. Kadının, evleneceği erkekle sevişmeden önce ona âşık olması gerekiyordu.

Romantiklerin getirdiği diğer büyük yenilik ise seksin onları ömür boyu mutlu edeceğini ileri sürmektir. Partnerinizi bir birey olarak sevmenize gerek yoktu, âşık olduğunuz aşkın kendisiydi. Böylece aşkın sonsuza kadar sürdüğü uydurması ile ilgili tüm önkoşullar ortadan kalktı. Ancak, pek az kişi bu ideali evliliğin gündelik gerginlikleri ile bağdaştırabilmeyi başarabildi.

Ardından insanlar üçüncü bir mahremiyet türü kurguladılar. Okuyan, yazan, gözlemleyen, hayatı bir keşif yolculuğu gibi görenlere özgü bir mahremiyetti bu. İnsanlar birbirlerini durmadan “Hala başını döndürüyor muyum?” diye sormaktan vazgeçip, “Değişip, olgunlaştıkça seni hala çekici ve uyarıcı buluyor muyum, bana hala değer veriyor musun, ben de senin bunları yapıyor muyum?” sorusunu üzerinde düşünmeye başladılar.

Kadın, erkek ile bir iktidar mücadelesine girdiğinde ilişki uzun sürmüyor. Bazı kadınlar kocasının kariyerini kendisinininkinin önüne koyacak seçimi yaparlar. Çünkü erkeğin başarıya ve hayran olunmaya ihtiyacı vardır. Kadının kariyer merdiveninde üstün olması genellikle aileye zarar verir.

Para her şeydir, para kazanamıyorsanız bir hiçsiniz. Artık kadınların çoğu para kazanıyor. Ama ekonomik özgürlüğü olan kızlar artık evlilik düşünmüyor. İronik olan artan şekilde evlendiği adam çalışmıyor, evde yemek pişiriyor, tüm hayatını asalak bir şekilde yaşamaya eğilimli pek çok erkek var.

8. Aile

Aile için öngörülen amaçlar yüzyıllar içinde defalarca değişmiştir. Bugünün bir veya iki çocuklu ailesinin geçmişin kâhyalar, ortak çiftçileri hizmetkârlar, gayrimeşru çocuklar ve her

kuşaktan akrabadan meydana gelen hane halkıyla pek az ortak yanı vardır. Aile kurumunun kendisine nasıl bir varlık nedeni yakıştıracığı ve amaçlarını nasıl gerçekleştireceği konusunda daimi bir kararsızlık içindedir.

Anne-babaların en olumlu keşfi, çocukların ücretsiz uysal iş gücü olmak yerine birer insan olarak çok daha mutluluk verici olmalarını keşfetmeleri olmuştur. Aileye ilişkin ilk parlak fikir, geniş ailelerden vazgeçip birkaç çocukla yetinme, sevecenlik duygularını daha dar bir alana yoğunlaştırma, dünyanın acımasızlığına karşı kapalı bir sığınak oluşturmaya çalışmaktır.

Aile kurumunu, kolay bir hayat isteyen kadınların sığındığı bir huzurevi, erkekler için bir hapisane ve çocuklar için bir cehennem olarak tanımlayanlar oldu. Bu, insanların aileye bağladığı umutları genellikle boşa çıkarmış olması karşısında duyulan hayal kırıklığını dile getiriyordu.

Aile kurumunun kendinden beklenen görevi layıkıyla yerine getirmesi hiçbir zaman mümkün olmamıştır. Aile elbette rahatlatıcı bir kucaklama, güvenli sığınak, ölümün bile ortadan kaldıramadığı hatıralar demektir. Ama aynı zamanda maceracı deneylere sahne olmuş bir laboratuvar olarak da iş görmüştür. Özellikle de hayatın belirsizlikleriyle başa çıkma sanatında ustalık kazanmak için bir eğitim ocağı olmuştur.

Babaların söz geçirmedeği ailelerde yolunda gitmeyen hiçbir şey yoktur; asıl tersi söz konusu olduğunda şaşırarak gerekir. Aile içindeki sevgi, rüzgâr gibidir ancak canı isteyince ortaya çıkar. Babalar ve çocukları ayrı düşüncelere ve ayrı kişiliklere sahip olduklarını keşfettiklerinde sevgi rüzgârları fırtınaya dönüşür.

Evlattlar, babaların beklentilerini nadiren yerine getirmişlerdir. Bunun için Çinlilerin buldukları geçici çare 'görgü kuralları' oldu. Hiç değilse görünüşü kurtarmak, ebeveynlere hürmet görgü kurallarının bir parçası haline getirildi. Minnet duygusu da her zaman tutmayan bir zamk olsa da ailelerin dağılmasını engellemede etkili oldu.

Aile değerleri yüzyıllar boyunca o kadar büyük değişimler geçirmiştir ki, bu değerlerin anlamı giderek daha yoğun bir belirsizlik perdesine bürünmektedir. Çocukların görevi, anne-babaları için para kazanmak yerine, onların kazandıklarını harcamak haline dönüştü. Aile içinde ekonomik ortaklığın yerine sevgiyi koymak kolay olmadı. Ailenin sürekliliği ile bitmek tükenmek bilmeyen yenilenme arayışı arasında daima bir çatışma yaşandı.

Yüzyıllar boyunca aileleri daha istikrarlı kılmak ve daha güvenilir bir erdem kaynağı getirme konusunda o kadar az aşama kaydedilmiştir ki artık ailelerin tarihinde saklı olan bütün bu belirsizliği daha faydalı amaçlara yöneltmenin bir yolunu bulma zamanı gelmiştir.

Bütün sarıp sarmayıcılığına rağmen aile hayatının fazla kısıtlayıcı ve yavan gelmeye başladığı dönem devam ediyor. Çocukluğumuzu gönlümüzce yaşamamıza izin verilmedi. Çocukluğumuzu kırık dökük parçalarını arıyoruz.

Geleneksel ailenin bireyin sırtına yüklediği zorunluluklar gevşemeye yüz tuttuğunda, zaman zaman yüreğe ve akla eşit ölçüde hitap eden yeni ilişki biçimleri onların yerini alır gibi oldu. İçinde bulunduğumuz yüzyılı geçmiş yüzyıllardan ayıran en önemli özellik, bugün koca yerine kendilerini arayan kadınların sayısının büyük ölçüde artmış olmasıdır.

Belki de geleceğin kadınının ilk örnekleri onuncu yüzyıldaki Japon kadınları idi. Kadının erkeğin geliri ile yaşaması ayıptı ve evlenince aynı evi paylaşmazlardı. Erkek ve kadın da aynı anda pek çok kişi ile evli olabiliyor ayrıca âşıkları da olabiliyordu.

Âşıklar, sabah erkenden evden sıvışır ve ardından gün içinde bir aşk şiiri gönderirdi. Kadının hayatı evde erkeklerini beklemekle geçiyordu ve peçe yerine bulunan formül paravan oldu. Bu gelenek, 19. yüzyıla kadar sürdü.

9. Aşk

Tarihin büyük bölümünde aşk, bireyin ve toplumun sürekliliğine yönelik bir tehdit olarak değerlendirilmiş, çünkü süreklilik genellikle özgürlükten daha değerli sayılmıştır. Sıkıntı, çaresizlik, utanç ve suçluluk duygusunun hâkim olduğu dünyada aşk, insanların biraz olsun iyi hissetmesine yardım etmişti.

Ortadoğu, romantik aşkın doğduğu yerdir. Ancak, seksüel hazza ilişkin modern görüşlerin büyük bölümü ise Hindistan kaynaklıdır. Arap Bedevileri içinde aşkın doğuşunun temelinde kadınların erkeklerle teklifsizce kaynaşması, birbirlerine hemen her istediklerini söyleyebilmeleri, şakalaşma rahatlıkları yatıyordu (Theodore Zeldin, 2003, 83).

Arapların aşk konusundaki en şöhretli bilirkişisi olan İbn Hazım şöyle demişti; “*Aşk, istihzayla (alay etmek) başlar, içtenlikle sona erer.*” M.S. 622’de başlayan İslam’ın ilk yüzyılı içinde kadınlar, müzik aracılığıyla yeni ruh hallerini yaratarak duygularına başka bir boyut eklediler.

Bu çalkantılı dönemde şehirlerde refah hüküm sürüyor, insanlar kendilerini zevke ve sefahate vermiş, etraflarındaki tehlikeleri unutmak için çırpınıyorlardı. Şarkıcılar bugünün pop yıldızları gibi etraftaydı. Mekke ve Medineli şarkıcılar Tambur ile yetinmeyip, İran’dan udu getirdiler. Artık savaş değil aşk şarkıları söyleniyordu.

Ud ile şehvetli düşüncelere dönüşen müzik, bu yoldan Fransızlara ulaştı. Avrupa’da yaklaşık on yüz yıl boyunca Arap aşkının iki temel bileşeni yankı buldu; kadınların yüceltilmesi ve aşık ruhların tek bir bütün halinde kaynaşması.

Aşk, daima yabancı olana uzanır, benzersiz olanı, başka kimselere benzemeyen insanı arar, ama sonunda ürkütücü olanı bildik olana dönüştürür. Yeni tecrübeler, bilinmeyene, yabancılara duyulan açlık bugün her zamankinden daha fazladır.

Ancak, hiç bitmeyen sorunlar da var; aşkın evlilikle birlikte azalmaya başlayacağı tezi gibi. Aşk ilişkileri içinde kendinizi her gün kendinizi yenilemeniz gerekir, evlilik ise güvenlik demektir ve güvenlik insanı uyuşturur, rutin öldürür.

İnsanların çoğu, aşk ilişkisinden çok kendisini evlilikte bulur. Kadın ve erkek, evliliğine, egonun ihtiyaçlarından oluşan bir bohça getirir. Evlilik şartlı sevgi, ipotekli bir sevgidir. Seveni ve özellikle sevileni baskı altına alır.

Bütün aşklarda bir düzeye kadar görme kusuru vardır. Zamanla görme kusuru düzelmeye başlar ve her şeyi *olmasını istediğimiz gibi* görmekten vazgeçip, *olduğu gibi* görmeye başlarız. Bu nedenle aşk hayal edilenle gerçek arasındaki fark edilinceye kadar geçen zamandır (Mehmet Sungur, 2016).

Günümüzün hızla tüketen bilgi teknolojisi toplumunda, aşk; uyandığınız anda yok olan bir rüya oldu. ‘Seni seviyorum’ ifadesinin posası çıktı. Gene de aşk, kendisini kuşkuya karşı koruyabilen az sayıda başarı biçiminden biridir.

Aşk, henüz tamamlanmamış bir devrimdir, insanların aşk sanatında ustalaşması için daha çok uğraşması gerekmektedir. Yepyeni bir aşk sanatına ihtiyacımız var çünkü aşkın başka biçimlere bürünme şansı fazladır. Bugün dünyada geçmişte çok nadir rastlanan iki kadın tipi var; eğitilmiş kadınlar ve boşanmış kadınlar. Yeni insan tiplerinin ortaya çıkması her zaman tutkulara yeni bir yön verir.

10. Aşk Türleri

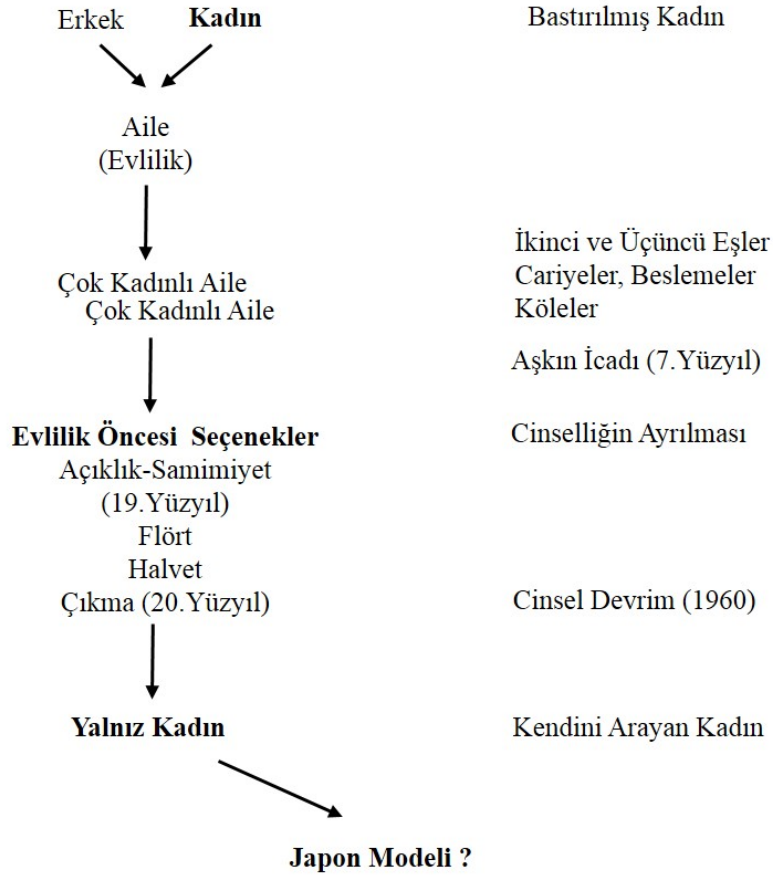
Tarihin pek çok döneminde, insanların erkenden ölmesi (ortalama yaş 30 civarında idi) sebebiyle evliliklerin üçte birini yakınına ikinci evlilikler oluşturmuştur. Kadınlara kocalarını

başlangıçta ne kadar itici bulsalar da, evlendikten sonra onları sevmeyi öğrenecekleri söylenirdi yani nikâhta keramet vardı.

Ancak, on dokuzuncu yüzyılda bazı kadınlar bu olasılığın nikâhtan önce kendilerine kanıtlanmasını veya en azından sevdikleri konusunda evlenecekleri erkek tarafından ikna edilme-i ister oldular. Bu gelişme ile birlikte erkekler, kur yapma sürecinin denetimini ellerinden kaçırdılar.

İnsanlar birbiriyle tanışmak ister ama bunun başka birileri tarafından ayarlanmasını bekler. İşte bu boşluktan aracı kurumlar, çöpçatan sistemi doğdu. Bu evlilikten arayışından çok çapkınlığın faaliyet alanı oldu.

Müphem cinsel çekimleri üzerinde çalışan Fransızlar; 18. ve 19. yüzyılda özel hayatta karışıklığa meydan vermemek için flört ve çapkınlık (gönül çelenlik) kavramlarını icat ettiler. Aşık kişi, mutlaka bir cinsel partner değil, bir hayran da olabilirdi. Zaten aşk yapmanın başlangıçtaki anlamı cinsel ilişkide bulunmak değil, kur yapmaktı.

Şekil 2. Erkek-Kadın İlişkilerinin Evrimi

Flört, romantik aşka yeni bir istikamet kazandırdı; seksin dâhil olmadığı bir çeşit seks ilişkisi. Sevişmenin hazırlık safhasının sevişme ile noktalanma zorunluluğu olmadan uzatılması ve

sürdürülmesiydi. Ancak, gene de insanların büyük kısmı karşısındakini bir an önce ele geçirme telaşında olduğundan, flörtçüler de rol yapmakla suçlandılar.

19. yüzyılda diğer bir ilişki türü halvet oldu. Kadın bazen elbisesini beline kadar sıyrabilir veya çorap ve pabuçlarını çıkarabilirdi. Ama bu uygulama misafir odasında baş başa kalmak kadar tehlikesizdi. Halvet, misafir odası yatak odası kadar sıcak olmadığı için kışa özgüydü.

Kadınlar, taliplerine açılma sürecinde yeni keşifler yapmaya başlamıştı; açıklık ve samimiyet. Bu iki kavram, çiftler arasında neredeyse bir saplantıya dönüştü. Erkekleri hayatın anlamını sorgulamaya davet etmek, cesaret istiyordu. Erkekler ise kendilerini gerçek yüzleriyle göstermekten korkarlardı.

Bazı kadınlar ideal aşk düşüncesine takıldılar ve bu onları geriye götürdü. Önce, taliplerinin hayranlığına layık olmadığından kaygılandılar, ardından onları yeterince tutkulu bir aşk ile sevmedikleri düşüncesine kapıldılar. Bu kuşku şu açıklamayı getirdi; “Sizi duygularımın tüm yoğunluğu ile sevmemişim hissine kapılıyorum.”

Kadınlar, metanetlerini büyük ölçüde kaybetmişti ve güven eksikliği en büyük azap haline geldi. Böylece, görünüşte kendine güvenen, buyurgan ve kararlı erkeklerle hayran olma eğilimi nüksetti. Bu erkeklerin en önemli hazinesi ellerinde idi; kesinlik.

Ancak, erkekler sandıkları kadar güçlü ve muhakemesine güvenilir çıkmayınca kadınlar alt üst oluyordu; “Sen daha iyilerine layıksın, Leyla”. Sorun artık, sadece doğru erkeği bulmak değil, doğru zamanda yapmak ve sonsuz kadar olmasa da hiç değilse o an için birbiriyle çelişmeyen arzulara sahip olmaktı.

Böylece 1920’lerde Amerika’da ‘çıkma (dating)’ terimi moda oldu. Bu, mümkün olduğu kadar çok kişi ile flört etmek demektir ve Amerikalılar kafayı bununla bozmuştu. Artık aşktan eskisi kadar söz edilmiyordu. Söz konusu olan, özgüven yakalamaktır ve bunu çıktığınız insan sayısına dayanarak yapıyordunuz. Gençler, aşk gibi anlaşılması zor bir şeyle canlarını sıkmak yerine, aldıkları veya kabul ettirdikleri çıkma teklifleri ile popülerlik kanıtlıyorlardı.

Ancak, İkinci Dünya Savaşı sonrasında erkek nüfusunun azalması çıkma sisteminin değişmesine neden oldu. Kızlarda çıkmanın yaşı gittikçe erkene giderken, emniyet duygusunun bir kenara bırakılmasının bedeli yüksek oldu. Sırada 1960’ların cinsel devrimi vardı.

11. Seks (Cinsellik)

Seksten alınacak hazların kapsamı, yüzyıllar boyunca genişleyeceği yerde daralmıştır. Seks normal koşullarda yabancılara korku ile yaklaşan insanın, bir yabancının cazibesine kapılmasını sağlayan mucizedir. Ne var ki, bugüne kadar, yaratmaya muktedir olduğu, sevgiye ve anlayışa dair güzelliklerin binde birini bile yaratamamıştır.

Cinselliğe ilişkin en iyi çözüm, onu kamusal alandan ihraç edip, dört duvar arasına mahremiyet bölgesine sürmek olarak görüldü. Aşkın dini olduklarını sürmelerine rağmen, hemen tüm semavi dinler seksüel aşktan korkmuş ve onu evliliğin içine sıkı sıkı hapsetmiştir.

İnsanlar normal olarak karşı cinsin ancak haberdar olabildiği küçük bir bölümüne ilgi duymuşlardır. Cinsel hazzın üçüncü biçimi, aşk ve kalıcı yakınlık duyguları doğurur, dolayısı ile yaratıcıdır ama bugüne kadar bir sır olarak değerlendirilmiştir.

Erkekler tarih boyunca seks konusunda kadının sadece çok küçük bir bölümüne odaklandılar. Kongolu yazar Sony Labou Tansi’ye göre; erotizm, aşkı hünerle pişirme sanatıdır. Seks konusunda en yaratıcı fikirler Çinlilerden gelmişti. Konfüçyüsçülük, Budacılık ve Taoacılık seks konusunda farklı düşüncelere sahipti.

Duhul, sevgiyi göstermenin tek biçimi değildir. Boşalma ile sonuçlanmayan cinsel birleşme Çinliler ve Hintliler arasında pek çok taraftar bulmuştu. Bazı eski kavimler doğum sonrası uzun süreli cinsel perhizler uyguluyordu.

M.S.450 civarında, Vatsyayana'nın Kamasutra adlı çalışmasında cinsellikten zevk alma tekniklerini etraflıca bir şekilde anlatılıyordu. Bunu Kşemendra'nın (900-1065) Fahişe'nin Dua Kitabı ve Koka'nın (10-60-1215) İhtirasın Gizemleri gibi eserleri izledi ise de cinsel hazza ilişkin literatür pek değişmeden kaldı.

Çinliler, cinsel etkinliği kendi tıp sistemlerinin merkezine yerleştirmişlerdi. Sağlığı koruma ve hastalıkları iyileştirmedeki rolüne bakarak, onu bir rahatlama kaynağı olarak gördüler. Seks, kan dolaşımını hızlandırıyor ve sinir sistemini gevşetiyordu.

Hıristiyanlık, antik Yunan ve Latin toplumlarından farklı olarak tek eşliliği, bekâreti savunuyor, eşcinselliğe karşı çıkıyor, cinselliği sadece üremeye yönelik bir faaliyet olarak görüyordu. Ovidius ve Lucretus'tan bu yana seks literatürüne Avrupa ekleyecek yeni bir şey bulamamıştı.

12. yüzyılda Kilise, fahişeliği destekliyor ve onların kazançlarını en önemli gelir kaynaklarından biri olarak görüyordu. Geçmişten günümüze hayat kadınlığı konusuna başka bir makalede değinmeyi düşünüyorum. 17. yüzyıldan itibaren Kilise'nin ilgisi cinsel davranış, normallik ve sağlık arasındaki ilişki içinde kadından, bedene doğru kaydı (Foucault, 1988, s. 269).

Cinsellik terimi oldukça geç, 19. yüzyılın başında üreme mekanizmaları ve insan davranışları ile ilgili bilimsel çalışmalar içinde ortaya çıktı. Batıda yoksullar küçük yaşlardan itibaren kendini genital (üreme organı) ile sekse teslim ediyor, evlilik öncesi ilişki zenginlerden yedi kat fazla iken, zenginler üç kat daha fazla fahişeler ile ilişki kuruyorlardı (Zeldin, 2003, s. 106).

Tarihsel süreç içinde zeki kadınlarla zeki erkeklerin bir araya gelişi, seks ile zekâ arasındaki ilişkiyi farklı bir düzleme taşıdı. İki cins arasındaki ilişki platonik olmaktan öteye, dış görünüşler temelinde değil, kişilikler için değer vermeyi, kendilerini ve birbirilerini anlama çabası içinde farklılıklarından yararlanmayı öğrendiler.

Bunların kurumsal yeri ise kadın ve erkek üyeler açık, sohbet konularını şiir, bilim ve insan yüreğinin oluşturduğu dostluk cemiyetleri oldu. Bu buluşmalardan; tartışılan vecizeler, şiirler, mersiyeler, portreler, müzik ve oyunlar doğdu. Edebiyat, bilim, sanat, politika ve görgü kuraları yenilikleri takip etmeye yönelik bilinçli bir çaba söz konusu idi.

Bir aşk yaratıcısı olarak cinselliği her zaman tehdit olmuş olan yabancı madde, kıskançlıktır. Erkekler bir kadına yaklaştıklarında her zaman cinsel ilişki saplantısına kapılmamışlardır. Evliliğin yirmili yaşların sonlarına kadar ertelendiği on yedinci yüz yıl İngiltere'sinde gayrimeşru doğumların oranı yalnızca yüzde üçtü.

Dokunmaya karşı bir tabunun ortaya çıkışı ve dokunmanın yerini cinsel birleşmenin alması son iki yüzyılın ürünüdür. Erkek ve kadın, seks olmadan arkadaşlığın yolunu buldu. Seks artık arkadaşlığa giden bir yol değil, olsa olsa arkadaşlığın içinde bir sorundur. Zamanla aşk ile seksin yolları ayrılrsa da cinsel ilişki aşkın vazgeçilmez bir parçası olarak kaldı.

12. Korku-Kaçış

Endüstri toplumunun çıkış noktası yoksulluktan kaçış olmuştu. Bu, günümüzde boş zaman, hobilere ve spora doğru bir kaçışa dönüştü. Endişelerin daha fazla ciddiye alınmasını önlemek üzere kayıtsızlığa, mizaha ve alaycılığa itibar edilmeye başlandı.

Dinin kokutmaktan vazgeçmesi sonrasında insanlar, sanki var olma duygusunun vazgeçilmez bir parçası imiş gibi yeni korkular icat etmeye başladılar. On sekizinci yüzyıldan itibaren

yeni korkunun çerçevesi ‘güvenlik’ oldu. 1762’de ilk sigorta şirketi ortaya çıktı. Güvensizlik, bugün en yaygın şikâyet haline geldi.

Geceleri aydınlatılan, bekçi koruması altındaki sokaklardan, maddi olanaklarda gelişme arayışına, refah devleti anlayışına geçildi ve bu yılda kıtlıktan, evsizlikten, hastalıktan, yaşlılıktan, işsizlikten korkan insan sayısı azaltılmaya çalışıldı. Ancak bunların karşılığında insanlar, atalarının devlete, din adamlarına veya büyücülere asla ödemediği kadar para ödemektedir.

Evlilikten boşanmaya ve sonra aynı yoldan geriye uzanan kaçış rotası, durmadan yeni şeritlerin eklendiği bir otoyoldur. İnsanların büyük bölümü düşmanları ile savaşmak yerine ondan kaçmayı tercih etmiştir. Kaçmak, hakkı teslim edilmemiş bir sanattır, çünkü girebildiği pek çok biçime rağmen hayata karşı bir tepki olarak algılanmamıştır.

Arzu, düşüncenin babası; korku ise olayın anasıdır. Korku, korkulan şeye yola açar, zoraki bir niyet de zorla arzulan şeyi olanaksız kılar. Beklentisel kaygı, aşırı niyete ve kendine odaklanan aşırı dikkate yol açar. “Çelişik niyet” ise korkunun, korkulan şeyi yarattığı ve aşırı niyetin, arzulan şeyi olanaksızlaştırdığı gerçeğine dayanmaktadır (Viktor E. Frankl, 2010, 138). Çelişkili niyet çaredir yani yapılması gereken insanın kendisinden uzaklaşmasıdır.

Yalnızlık korkusu, hayatı hakkıyla yaşamının önünde bir engel, tutkuların önünü kesen bir zincirdir. Refah içinde ilerleyen bir dünyada dahi yalnızlık salgını insanları kasıp kavuruyor. Ne kadar başarılı iseniz bu illete yakalanma riskiniz o kadar artıyor ve para bu sorunu çözmiyor.

Tarihe bakılırsa korkudan kurtulmak için genellikle iki yöntem kullanılmıştır. Birincisi bizzat korkunun kendisinden yardım almak, bir korkudan kaçıp diğerine sığınmaktır çünkü böylesi umuda daha çok yer veriyordu. İkincisi, ilginizi korkuyla hiç ilgisi olmayan başka bir şeye yöneltmekti. Bu da tehlikeyi geçici olarak unutmanızı sağlıyordu.

Korkuya en iyi ilaç merak olmuştur ama merak edilenler oldukça sınırlıdır, evrende ihmal edilmiş pek çok kara delik vardır. Bilgi anlamsız korkuları ortadan kaldıramamıştır çünkü bir yandan da gelecekteki olası felaketlere ilişkin yeni düşünceler üretmiştir. Uzmanlar korkutucu açıklamalarına hiç ara vermemiştir.

Farklılaşmış bilinç düzeylerine, uyusukluğa veya heyecana kaçış, bütün dünyada her zaman değişmez bir tutku olmuştur. Alkol, tütün, çay, kahve ve türlü bitkiler yardımıyla normalikten kaçmayı denememiş tek bir uygarlık yoktur.

İnsanlık, vasatlıktan ve monotonluktan kaçmaya dönük arayışında dur durak bilmemiştir. Kaçışın beraberinde getirdiği sorun, nereye kaçacağınız sorusuna cevap bulmaktır. Derin bir mutsuzluktan mutluluğa kaçamazsınız çünkü bu gerçekleşmesi mümkün olmayan bir hedeftir.

İnsan tabiatının belirli bir amacı yoksa sürekli kaçmakla meşguldür. Ancak, dünya sürekli değiştiği için kaçacağınız ideal bir yer de yoktur. Sırf kaçmış olmak için de kaçabilirsiniz ama biliyorsunuz ki düşman hala orada ve hayattadır. Bir amaçları olsun isteyenler, kendilerine kaçmanın dışında çözümler aramak zorundadır.

13. Kişisel Gelecek

Bu bölümde, daha önce anlattığımız onca kasvetli ve umutsuz gibi gözükten insanlık geçmişinden ve özel durumlarından sonra neler yapabileceğiniz konusuna değineceğiz. Bu belki de kaderinizi yeniden yazmak ve böylece kendi sonunuza karar vermek için iyi bir rehber olabilir.

Yeni bir gelecek oluşturmanın yolu, geçmişe bakışımızı yenilemekten geçer. Düşüncelerimizin büyük bölümü, ölmüş ya da yaşayan başka insanların düşünceleriyle şekillenmiştir.

Hayatınızın bir amacı olması demek, karar vermeniz demektir. İnsanlar hayatlarında yeni bir sayfa açmaya karar verdiklerinde önlerine her zaman iki güçlük çıkmıştır; birincisi eski alışkanlıklarından nasıl kurtulacakları, ikincisi doğuştan şanslı veya şanssız oldukları ve bunu değiştirmek için hiçbir şey yapmayacakları duygusunu üzerlerinden nasıl atacakları.

Arzularınız ve pişmanlıklarınız, çoktandır unuttuğunuz kökenleriniz ile çeşitli davranış biçimleri içine hapsedilmiş kişiliğinizi analiz ederek işe başlayınız. İçinizde olduğunuz çıkmazların benzerleri geçmişte yaşayan pek çok toplum içindeki hayalet bir insan tarafından da yaşandı. Bu da sizi onlarla ‘kardeş ruh’ yapıyor.

Yapmanız gereken elinize-kolunuza sardığınız düğümleri çözmek ve aklınızla hayatınızın çehresini değiştirmektedir. Pek çok insan bu kadar sabırlı olmadığı için başka bir yolu seçer; hayatla alay etmek, umursamamak, böylece hayal kırıklıklarını küçümseyerek acılarını hafifletmek.

Tarihte pek az insan çocuklukta kendilerine bağlanan umutları haklı çıkarabilmiş veya yeteneklerinden küçük bir parçasından fazlasını kullanabilmiştir. Yaşam gittikçe karmaşık ve açmazlarla dolu hale geliyor ama bu karmaşa çoğaldıkça, kıvrılıp içinde geçebileceğiniz çatlaklar da çoğalıyor; insanların es geçtiği boşlukları bulabilir ve gözden kaçırdıkları ipuçlarını yakalayabilirsiniz.

Yeni insanlarla karşılaşarak ve yeni bir gözlük takarak kendinizi toparlayabilirsiniz. Karşılaştığınız insanlardan öğrendikleriniz siz de henüz bilmediğiniz bir insan çıkaracaktır. Cesaret, her gün karşınıza çıkan sürprizlerden zevk almaktır. Hayatınızı karmaşıklaştıran yeni maceralardan kaçmayın.

Bugünün dünyasında üç gelişme sayesinde insanlar arasında başka ilişki biçimleri yavaş yavaş mümkün olmaktadır;

- Artık insanları saldırganlığa iten sadece garez değil, daha çok korku olduğunu biliyoruz. Bu yüzden, en olmadık yakınlıklar ya da ittifaklar oluşuyor.
- İletişim teknolojisi, esnek ve akışkan bir yapılandırıcı olarak tüm insanlığı birbirine kenetlemiştir.
- Bugünkü dünya, eski moda ilişkileri imkânsız hale getirmiş olan çok sayıda eğitimli kadınla doludur.

İnsanları tanıdığımızı sanıyoruz ama aslında onlarda aradığımız şeyleri görüyoruz. İki insan birbirini gerçekten tanımayı başarsa bile aralarında bir mesafe kalıyor; birbirlerine açılmıyorlar. Başkalarında hep kendimizle karşılaşıyoruz, yalnızlıktan kurtulmamız mümkün değil çünkü hayatımızdaki sorunların en süregelen nedeni hala ‘konuşma’nın emekli aşamasında olmasıdır.

Konuşmanın önündeki asıl engel, tanımadığımız bir yüreğe “sözcükleri yerleştirmeyi” bilememizdir (Fei, 1964, s. 53). Sorunu daha kronik hale getiren kadınlarla konuşabilmenin gerektirdiği inceliği yakalayabilmektir. Konuşmaya ilham veren şey aramızdaki farklılıklardır. İnsanların eşit olmaya başlamaları ancak, konuşmayı öğrenmeye başlamaları ile mümkün olacaktır (Zeldin, 2003, s. 50).

Bugün insanların büyük bölümü için sevgi, en etkili büyüdür. İki yabancıyı birbiri olmadan yaşayamayacaklarını düşündüren şeydir ve o da korku uyandırır; kaybetme korkusu. İnsanın özleyebileceği nihai ve en yüksek hedef, sevgidir. İnsanın yaratılışının arkasındaki gizem; insanın sevgiyle ve sevgi içinde kurtuluşudur (Krankl, 2010, s. 52). Sevgi, ölüm kadar güçlüdür.

Bir başka insanı, kişiliğinin en derindeki çekirdeğinden kavramanın tek yolu sevgidir. Sevmediği sürece hiç kimse, bir başkasının özünün tam olarak farkına varamaz. İyimserlik gibi umut, inanç ve sevgi ismarlanacak şeyler değildir. Mutluluk aranmaz, ortaya çıkması gerekir. İnsanın “mutlu olmak” için bir nedeni olmalıdır. Bu neden bulunduktan sonra mutluluk kendiliğinden gelir.

Aşksız geçen bir hayat boşa geçmiştir. Ama mutlu evliliğin sırrı, aşk değildir, aşk asla yetmez. Çünkü aşk, hayal edilenle gerçek arasındaki fark edilinceye kadar geçen zamandır. Gerçek aşk, “farkındalık içeren bir sevgi” ile sağlanır.

Dünyanın her köşesine yayılmış sefaletten, her tür suçu işlemeye ve savaşmaya kadar dünyada var olan tüm sorunların asıl nedeni, insanlığın duygu ve düşüncelerindeki olumsuzluk halidir. Yaşadığımız gezegeni yok etmekle tehdit eden, insanın kavgacı düşüncesidir. İnsanların barış, anlayış ve uyum içinde yaşaması için yapılması gereken peşin hükümlerimizi kafamızdan silmek ve aklın sesine kulak vermek yeterlidir.

Bir insanın kendi kaderini ve içerdiği olanca acıyı kabul ediş yolu, kendi davasını seçiş yolu, ona, en ağır koşullar altında bile, yaşamına daha derin bir anlam katma fırsatı verir. Yaşamınız yiğitçe, onurlu ve özgün olabilir. Ancak az sayıda insan böylesine yüksek ahlaki standartlara ulaşma yetisine sahiptir. Bu, insanın içsel gücünün, onun dışsal kaderinin üstüne çıkabildiği durumdur. Bu, büyük kaderler, büyük insanlar ilişkisidir.

Her yeni çağ, yeni bir kahraman gerektirir. Başarılı bir meslek hayatı artık kimseyi kahraman yapmaya yetmiyor. Din hala bazı coşkulu takipçilere sahip olsa da din adamı olmayı pek az kişi seçiyor. Karizmatik ve devrimci lider tipine büyüyen bir kuşkuyla bakılıyor. Alçak gönüllü kahramanlar konusunda kıtlık çekilmiştir. Karşı kahramanlar bunun için icat edilmiştir.

Hayattan beklediğim bir şey yok diyenin yapması gereken şey, yaşama yönelik tutumunda temel bir değişimdir. Asıl önemli olan yaşamdan bizim değil, yaşamın bizden ne beklediğini öğrenmemiz ve bunu umutsuz insanlara öğretmemiz gereklidir.

Sağlık, aile, mutluluk, mesleki yetenekler, talih, toplumdaki konum; bütün bunlar tekrar kazanabilecek ya da eski durumuna getirilebilecek şeylerdir. İkinci defa yaşıyormuşçasına ve ilk kez şimdi yapmak üzere olduğunuz gibi hatalı hareket etmişçesine yaşayın. Bunun anlamı, önce şu anın geçmiş olduğunu ve daha sonra geçmişin düzeltilip değiştirilebileceğini düşündürmektir.

14. Sonuç

İnsan doğası ve toplumun anahtarı içgüdüler, arzular veya rasyonellik değil; uzun aile hayatı boyunca yaşadığı baskı ve duygu karmaşası sonucu faydacı ego psikolojisi temelli düşüncenin ideolojik ağa temel teşkil etmesiydi.

İnsan doğasının merkezindeki bu güdü temel olarak; devlet anlayışı, sosyal yapı ve kültüre de etki etmektedir. Devletin zulmedici kolu altında yaşarken başka insanları ve sevmeyi umursamamak ya da özgür olmak ve herkesi sevmek, işte bu kavşaktayız.

Dünya düzeni, ekonomi, toplum, aile için olduğu kadar insanoğlunun yeni yaşam biçimi için de bir Rönesans dönemine başlamak zorundayız. Adalet, eşitlik ve özgürlük temelli bir dünya düzeni için yeni bir evrensel toplum sözleşmesine ihtiyacımız var. Gerçek bir siyaset ve hukuk düzeni için demokrasinin sorunlarını çözmeli, zorlama ve şiddet yöntem ve araçlarına başvurulmasının önlemeliyiz.

Dördüncü Sanayi Devrimi ile birlikte insanların temel ihtiyaçları için çalışmak zorunda kalmayacağı, zamanını daha çok sevgi ve mutluluğa ayıracak yeni bir sosyal ve ekonomik sistem hayal etmeliyiz.

Size gelince; insanlar bugüne kadar hayat yolculuğunu tamamlamanın altı ayrı yolu olduğuna, bu yolculuğu yapacak altı değişik ulaşım aracı olduğuna kanaat getirmişlerdir (Zeldin, 2003, ss. 405-406);

- Bunlardan birincisi itaat etmek, başkalarının muhakemesine teslim olmak, hayatı olduğu gibi kabul etmek. Bu, hapishane otobüsünde yolculuk yapmak gibidir. İtaat etmek, hiçbir zaman kolay olmamıştır, itaat edenler hep sadakat maskelerini çıkarmanın ve intikam almanın özlemini duymuşlardır.

- Mümkün olanın en iyisini koparmak amacı ile hayatla pazarlığa oturmaktır. Meselenin olumsuz yanı, arzularınız karşılandığında tatmine kavuşmanın o kadar kolay olmayışıdır. Sigortasız bir araba ile kaza yapma ve bir daha toparlanamama riski yüksektir. Nitekim bu tür insanlar, başka dünyalara kaçmak zorunda kalmıştır.

- Üçüncü seçenek, kendi bahçemizi yaratmak, liderleri, rakipleri ve meraklı komşuları dünyamızdan çıkarıp atmak ve özel hayatınıza yoğunlaşmaktır. Ancak bu, sırf kendi zevkiniz için bahçenize karavan kurup, ne yapacağınızı bilmemeye benzer. Hiç kimse, bütün ilgisini sadece kendi üzerine yöneltecek kadar ilgi çekici değildir.

- Dördüncü yöntem, (benim seçtiğim yol) bilginin peşine düşmek, ışığa yol almak'tır. Bunu hakkıyla yaparsanız sonunda varacağınız yer bilgelik olacaktır. Geçmişin ezoterik mirası, bugün, her mesleğin kendini korumak için icat ettiği jargonda varlığını sürdürmektedir. Ancak, bilgi hala kendi kuyruğunu yiyen yılandır.

- Beşinci yol; bol bol konuşmak, düşüncelerinizi açığa vurmak, tüm sırlarınızı ve hayallerinizi ortaya dökmek, başkalarının sizin hakkınızda düşüneceklerine aldirmeden ilerlemektir. Bu yöntem bisikletle yol almaya benzer, herkesin gözü önünde ve karşınıza çıkan herkese el sallayarak ilerlersiniz.

- Son olarak diğerlerine göre çok daha az denenmiş 'yaratıcılık' denen altıncı bir yöntem var. Bu, füze ile yolculuk etmeye benzer. Pek çok insan, sanatsal, yaratıcı yanının gelişmesine izin verecek meslekler seçmektedir. Ancak, Bugün yaratıcılık ideali hızla yayılsa da, genç kuşak dünyadan elini eteğini çekerek yaratıcılık uğruna hayatını feda etme heveslisi değildir.

İnsanlık tarihin geldiği eşik sonraki adımın ne olması gerektiğine karar vermektir. Dünya, nereye gittiklerini bilenlere aittir. İnsanlar, dünyaya sonsuz olasılıklar içeren bir yer olarak bakmayı hala öğrenememiştir.

Keşifler çağının henüz daha en başındayız. Hala keşfedilmeyi bekleyen muazzam bir sevgi menüsü var önümüzde ve bunu yapamadığımız sürece pek çok duygu ziyan olmaya devam edecek. Modern dürtüler insanları daha geniş bir yaratıcılığa çağırıyor.

Bugüne kadar insanlar, kendilerini anlama çabasına başkalarını keşfetme çabasından daha fazla zaman ayırdılar. Dünyanın her yerinden ve her kesiminden insan tanımak, yakın zamanda hayatın anlamını derinden hissetmek isteyen herkesin asgari hedefi haline gelebilir.

İnsanın tabiatına ve insan olmanın ne anlama geldiğine ilişkin düşünceler değişmektedir. İnsanlığın zihninde yeni düşünce biçimleri filizleniyor. Hayatınız ancak maskenizi çıkardığınız zaman başlayacak. Sağlam karakterli insanlar, hayatının dizginlerini elinde tutan ve kararlı kişilerdir.

Kaynakça

- Fei, H. (1964). *İkna Edici Olmanın Önündeki Engeller*. (B. Watson, Çev.) New York: Columbia University Press.
- Foucault, M. (1988). *Cinselliğin Tarihi 2*. (H. Tufan, Çev.) İstanbul: Afa Yayınları.
- Hariri, Y. N. (2015). *Hayvanlardan Tanrılara Sapiens*. İstanbul: Kolektif Kitap.
- Krankl, V. E. (2010). *İnsanın Anlam Arayışı*. İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Merriman, J. (2018). *Rönesanstan Bugüne Modern Avrupa Tarihi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Quigley, C. (1966). *A History Of The World In Our Time*. New York: The Macmillan Company.
- Sungur, M. 2016. *Aşk Görme Kusuru, Evlilik ise Tedavidir*, Milliyet, (23 Nisan 2016).
- Varansel, M. (2013). *İnsanlık Çağı Düşüncelerin Evrimi İnsanın Değişimi*. İstanbul: Kanes Yayınları.
- Zeldin, T. (2003). *İnsanlığın Mahrem Tarihi*. (E.Özsayar, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.